

УДК 378.015.311-051

ВИХОВНА РОЛЬ ТЬЮТОРА В СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Подпльота Світлана, аспірант кафедри дошкільної освіти та соціальної роботи, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького.

ORCID: 0000-0002-5184-9907

E-mail: spodpleta@gmail.com

Моральне виховання є основною вимогою якісної підготовки особистості в цивілізованому суспільстві. У статті запропоновано створити тьюторську систему виховання у контексті системи вищої освіти з метою вирішення існуючих недоліків у процесі морального виховання студентів. Розкрито роль тьютора у формуванні моральної культури молоді. Проаналізовано зміст, принципи, форми та методи тьюторських практик. Доведено необхідність використання прогресивного англійського досвіду з тьюторства з метою його впровадження у систему освіти України.

Ключові слова: заклад вищої освіти, моральне виховання, моральні цінності, тьютор, тьюторант, тьюторство, тьюторіал, тьюторські практики.

THE ROLE OF THE TUTOR IN MORAL DEVELOPMENT IN HIGHER EDUCATION OF UKRAINE

Podplota Svitlana, PhD student at the Department of Preschool Education and Social Work at Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University.

ORCID: 0000-0002-5184-9907

E-mail: spodpleta@gmail.com

The article analyzes the content of education in the industrial schools of Eastern Galicia in the period of local self-government in terms of values defined in it. The state of industrial schooling of the defined period, which was characterized as stagnant, is covered. The reports of the directorates of the industrial and supplementary industrial schools in East Galicia are analyzed and the specificities of the training programs are highlighted. It is stated that in the lower industrial and supplementary industrial schools the initial plans covered mostly professionally oriented disciplines, so there were few educational disciplines. The situation in higher schools was somewhat better. The example of the Polytechnic School in Lviv demonstrates the presence of mathematical, natural, technological, engineering, architectural, social and general disciplines in the curricula.

It was established that in the late 19th century the content of the courses was mainly directed to the formation of professional values, which directed students to conscientious, careful, accurate fulfillment of professional duties, which was not always appreciated by employers, because they expected laborers who would work quickly, though perhaps not always qualitatively. The general education courses offered to the students provided them with knowledge of languages and religion, thus, forming moral and partly civic values. However, this was clearly not enough to make future professionals aware of the link between the education they receive and the next public outreach.

It is proved that the appearance in the early 20th century of the disciplines which introduced students to the state system and the history of Poland made it possible to distribute civic, national and professional

values to a greater extent. However, the elimination of religious curricula in favor of professionally-oriented disciplines has reduced the proportion of information that promoted moral values. Instead, the students were involved in religious practices, which to some extent made it possible to balance out the situation. It should be noted that changes in training programs and their profiling have had a positive impact on the development of vocational schooling and its role in public life.

Keywords: *vocational education, industrial schooling, values, content of education, professional values, universal values, national values, civic values.*

Сьогодні українське суспільство переживає глибокі соціокультурні, політико-правові та економічні трансформації. Характерні для сучасного суспільства індустріалізація, глобалізація, мобілізація, швидке просування технологій, розширення знань створюють численні проблеми, тривоги і турботи перед людством. У матеріалістичну епоху науки і техніки все, крім моралі, досягло свого піку. Основні людські цінності, такі як чесність, щирість, моральність, гуманність, милосердя постраждали через бідність, жорстокість, марнотратство. В сучасній похмурій картині суспільства тепер очевидна занедбаність, розгул корупції, зловживання, зневажання правил, неспокій, нестача миру, розчарування, депресія, насильство, злочинність, відсутність довіри між людьми. Моральне і матеріальне життя сучасного українського суспільства залежить від того, якими цінностями наповнена свідомість молоді. Моральні цінності відповідають за гармонійний розвиток особистості та відображають ставлення особистості до оточення, формують світогляд та визначають сенс життя, приносять радість, спокій, стабільність та гармонію у суспільство.

Реалізація морального виховання стає особливо актуальною на сучасному етапі історії, коли соціальні, моральні, культурні та духовні цінності розпадаються, коли горизонт знань значно розширюється, а засоби масової інформації загрожують порушити систему цінностей і дестабілізувати культурну базу. Те, що світ потребує сьогодні, – це моральна і духовна революція. Впровадження моральних цінностей через розвиток особистості є необхідністю сучасної системи освіти. Процеси, пов'язані з модернізацією системи вищої освіти, змінюють всю духовну ситуацію в сучасному суспільстві, зачіпаючи корінні моральні установки особистості. Майбутнє України залежить від того, що сьогодні закладається в душі молоді. Як підкреслювала ЮНЕСКО [9], «є всі підстави, щоб знову зробити акцент на моральні і культурні аспекти освіти ... цей процес повинен початися з самопізнання за допомогою ... знань, медитації і самокритики». Саме тому перед вищою освітою особливо гостро постає проблема підготовки фахівців, здатних гармонійно існувати в мінливих соціальних умовах. У Законі України «Про освіту» наголошується на пріоритеті всебічного розвитку людини, її талантів та здібностей, формування духовно-моральних цінностей, необхідних для виховання громадян, які здатні жити в мирі з іншим. Педагогічні працівники своїм прикладом мають утверджувати повагу до моральних цінностей, виховувати почуття патріотизму, справедливості, толерантності, гуманізму та працелюбства [2].

Освіта може вирішити долю і майбутнє нашого суспільства, підготувати молодь нації до раціонального і прагматичного підходу до життя, навчити цінувати його і працювати на благо інших. Тема формування моральних цінностей стала основою педагогічних досліджень Б. Вілкінсона, І. Зязюна, М. Кагана, М. Ліндемана, Ю. Москаленко, Э. Пібоді, М. Хенда, І. Бега, О. Бутової, Г. Ващенко, Ф. Коулмана,

А. Макаренко, Д. Рюйтера, О. Сухомлинської, Ю. Юшкевича та ін. Проте не зважаючи на велику кількість досліджень в цій галузі, питання залишається відкритим та потребує нашої пильної уваги.

Освіта – це процес, за допомогою якого формується характер, збільшується сила розуму, розширюється інтелект і формується стійка життєва позиція. Низка освітніх програм і методик з морального виховання не сприяють самоусвідомленню студентами необхідності морального самовдосконалення. Це перш за все, є наслідком відсутності індивідуального підходу у закладах вищої освіти України. Не можна сказати, що студентів зовсім не виховують і не розглядаються питань морального змісту. Проте, на нашу думку, на лекціях та семінарах, неможливо індивідуально «пробитися» до студента. Інноваційним у роботі зі студентами на основі індивідуального підходу є тьюторський супровід.

Мета статті – проаналізувати тьюторську систему виховання у контексті системи вищої освіти України, розкрити роль тьютора у формуванні моральної культури молоді, проаналізовано зміст, принципи, форми та методи тьюторських практик.

За рахунок скорочення числа лекцій і семінарів необхідно збільшити кількість індивідуальних консультацій (тьюторіалів), як у англійських університетах. Повинна з'явитися особлива форма спілкування, в якій студент буде відчувати інтерес до самого себе, отримає потужний стимул для відповідального навчання та самовиховання. Навчання та виховання повинні вийти за межі традиційних лекцій та оцінювання письмових завдань, а викладачі – за межі своєї ролі передавачів знань, щоб стати фасилітаторами, менторами і, певною мірою, зразками для наслідування, щоб допомогти студентам розвиватися як критичні, творчі особистості, здатні будувати свою інтелектуальну самостійність. Для покращення якості освітнього процесу слід перебудувати навчальні програми та змінити методику викладання. На допомогу моральному стимулюванню студентів має прийти новий фахівець, роль якого полягає у створенні середовища, що підтримує та зміцнює формування позитивних моральних цінностей. Рік Вайсбурд наголошує: «Моральний розвиток студентів не залежить, в першу чергу, від виховання характеру, а від зрілості етичних можливостей дорослих, з якими вони взаємодіють, особливо з батьками, а також з вчителями, наставниками та іншими дорослими» [20, с. 6]. У цьому контексті тьюторство особливо важливе, якщо врахувати академічну модель, яка призначена для Європи.

Тьюторство як історично-сформована форма університетського наставництва тісно пов'язане з історією європейських університетів і походить з Великобританії. Терміни «тьютор» та «тьюторство» існують вже довгий час. Насправді, вони є невід'ємною частиною сучасних розмов про філософію і педагогіку освіти і добре вписуються в усі обговорення щодо навчання на основі компетенцій в освіті сучасного світу [16]. Ці терміни протягом століть були в основі університетської освіти Англії [11]. Термін «тьютор» вперше було знайдено в документі з коледжу Бразенос Оксфордського університету, датованого 1309 роком [22].

Найперші університети Британії були створені як релігійні заклади, для навчання синів джентльменів професіям права, медицини та церкви. Молоді люди були набагато молодші за сучасних студентів, іноді їм було лише 14 років. Таким чином, середньовічний університет мав більше характер школи-інтернату, а викладачі несли моральну відповідальність за своїх підопічних. В той час і з'явилася тьюторська

система з тьюторами, призначеними для кожного студента, щоб вони могли їм допомагати під час навчання. Університетські тьютори чітко заявили, що вони є «in loco parentis», що в перекладі з латини – «замість батьків». Таким чином, молодий студент був довірений старшому, мудрішому наставнику-тьютору, який діяв як моральний керівник, батько і релігійний наставник. Як відомо, найстаріші університетами були угрупованнями малих самоврядних колегій, кожна з яких була організована як громада. Ця модель мала сильніший вплив на розвиток британської вищої освіти. Вона підтримувала ідеал, в якому відносини між персоналом закладу і студентами будувалися навколо індивідуальних тьюторіалів, а відносини між студентами заохочувалися широкими можливостями підтримки однолітків [10, с. 102–103].

Тьюторська система навчання та виховання була оцінена як «коштовність Оксфорда в короні» [13, с. 6]. У 1909 році лорд Керзон, канцлер університету, заявив: «Якщо є якийсь продукт, яким Оксфорд має особливу причину пишатися, що здійснив особливий відбиток на життя і характер цілих поколінь людей і збудив відверту заздрість інших націй, це є дивовижне народження тьюторства, яке виникло в нас майже випадково» [8, с. 122]. Велика кількість закладів вищої освіти найбільш розвинених країн світу перейняли багатовікову традицію тьюторства, і зараз них тьютори несуть особисту відповідальність за добробут та особисте благополуччя студентів. Тьютор виконує роль морального наставника і традиційно дає рекомендації з особистих і моральних питань, а також здійснює академічну підтримку.

В. Карраско та С. Лапена (2005) стверджують, що в основі різних концепцій тьюторства в університеті можна знайти набір характеристик, які можна узагальнити таким чином:

- тьюторство – це керівництво, направлене на сприяння інтелектуального, емоційного, особистісного та соціального розвитку студентів;
- тьюторство – це навчання, яке шляхом індивідуального моніторингу, сприяє формуванню знань та визріванню поглядів студентів, допомагаючи їм планувати та розвивати свій академічний досвід;
- тьюторство – це взаємодія, яка дозволяє інтегрувати та активно готувати студента до університету, направляти та розвивати відносини з різними організаціями та забезпечувати належне вигідне використання ресурсів, що надаються установою [6, с. 338].

Отже, тьюторство на сучасному етапі покликано задовольнити потребу студентства в підтримці та супроводі. Завдяки своєму змісту та методам, воно має багато аспектів, особливостей і може бути реалізовано в різних формах. Тьютори відіграють посередницьку роль між викладачем та студентом. Тьюторам призначається невелика кількість студентів, за яких вони несуть особливу відповідальність. Тьютори у більшості випадків є членами академічного персоналу і тому також займаються викладанням, дослідженнями та адмініструванням. Ступінь вкладання часу та ресурсів у зустрічі-тьюторіали визначається частково вимогами університету, які можуть стверджувати, що кожен студент повинен зустрічатися з тьютором в заданий проміжок часу, протягом року [21, с. 3]. У Стратегії навчання та викладання Оксфордського університету роль тьюторіалів представлена у досить різних ракурсах: «незалежне та ресурсно-орієнтоване навчання, зокрема через навчальні програми та навчання малим групам, що реагує на потреби кожного студента та сприяє його критичним здібностям

та здатності ідентифікувати та оцінювати відповідні джерела; активне залучення видатних міжнародних дослідників для викладання на високому рівні, завдяки самонавчанню викладачів сприяти підвищенню рівня освіченості студентів» [19].

Роль тьютора в основному пов'язана з поняттями «фасилітатор» та «мотиватор». Питання, яке з'являється у студентів щодо ролі тьютора, стосується не просто навичок, які будуть розвиватися під час моніторингу навчальних завдань, а, скоріше стосунків зі студентами. Можна виділити основні характеристики ефективних тьюторів: мотивованість, доступність, активність, завзятість, привітність, демонстративна готовність допомогати, справедливість, твердість у прийнятті рішень, організованість, дисциплінованість, адаптованість, тощо [23].

Тьютори у процесі роботи зі студентами зустрічаються з низкою дилем і виникає постійна необхідність розробляти та встановлювати цілі, передавати знання, прищеплювати цінності, розвивати та мотивувати. Немає простого вирішення цих дилем, і тьютору потрібно постійно переглядати та розмірковувати над важливими питаннями. Через те, що тьюторство за своєю суттю індивідуалізоване, це робить його чудовим доповненням до процесу навчання. «На відміну від викладачів, яким часто доводиться слідувати встановленій навчальній програмі, тьютори мають викладати саме те, що потрібно знати студентам зараз, і вони можуть підготувати ці заняття відповідно до потреб, інтересів та здібностей кожного конкретного студента. Тьютори також вибудовують близькі стосунки зі своїми підопічними – і вони можуть це зробити швидко, адже кожен тьюторіал – це коли двоє людей сидять за столом разом і намагаються вчитися. Оскільки тьюторство настільки індивідуалізоване, воно може швидко впливати» [7, с. 1–2].

Тьютор здійснює контроль за навчанням та вихованням, особистісним, науковим та моральним розвитку студента, щоб дати йому змогу зрозуміти свої сильні та слабкі сторони. Можна виділити шість основних принципів, які використовують тьютори для ефективної організації своєї діяльності: індивідуалізації, відкритості, гнучкості, безперервності, варіативності, взаємозв'язку гуманізму і поваги до особистості студента.

Принцип індивідуалізації є провідним у тьюторському супроводі і полягає в тому, що тьютор допомагає студенту визначити власний освітній шлях і супроводжує його в побудові індивідуальної освітньої програми. Для цього він враховує індивідуальні особливості тьюторанта, підбирає різноманітні методи, форми і засоби, компенсує «перешкоди» та допомагає проявити цілі і мотиви через реальні дії.

Принцип відкритості пов'язаний з розумінням того, що кожен елемент культурного і соціального середовища несе в собі освітній ефект, якщо його використовувати належним чином. Відкритий освітній простір дає студенту можливість здійснювати вибір способу і шляху. Студент має бути вільним у прийнятті рішень щодо своєї освіти. У відкритих освітніх просторах сам простір і його організація, стають предметом обговорення [1]. А завдання тьютора полягає у розширенні існуючого освітнього простору кожного студента та перетворенні цього простору у відкритий.

Принцип гнучкості полягає в орієнтації тьюторських практик на будь-який напрямок індивідуальної програми підопічного, підтримка ініціативності студентів. Цей принцип передбачає комплексне застосування методів виховання і виховного такту.

Урахування *принципу безперервності* дає змогу забезпечити послідовність і циклічність процесу тьюторського супроводу на кожному етапі взаємодії. Робота тьютора на тьюторіалах заснована на постійному русі вперед, вірі в успіх здійснюваної роботи.

Реалізація *принципу варіативності* у тьюторських практиках з морального виховання передбачає здійснення підопічними вибору індивідуальної освітньої програми та вирішення різноманітних завдань, зокрема розробки стратегії власного розвитку, життєвого і професійного шляхів.

Любов до підопічних – необхідна моральна якість, прояв духовної досконалості тьютора. *Принцип взаємозв'язку гуманізму і поваги до особистості студента* передбачає любов та повагу в основі ставлення тьютора до тьюторантів, визнання максимальної цінності кожного. Т. Чін зазначила: «Тьютори вступають у середовище своїх студентів як гості, а цінності та мораль господарів заслуговують на повагу» [7, с. 147]. Тьютор розкриває почуття доброзичливості, небайдужості до зла і несправедливості у своїй душі і прагне їх передати своїм студентам. Тьютор має бути прикладом для наслідування, джерелом пробудження всього найкращого в душах оточуючих.

Тьютори займаються зі студентами індивідуально або у невеликій групі. Тьюторіали зазвичай проводяться раз на тиждень і у різній формі. До одних тьюторіалів студенти готуються заздалегідь, вивчають досконало тему, пишуть есе, готують виступи. На інших дискусія може виникати сама по собі за бажанням учасників. У межах тьюторіалу студенти можуть зробити коротку презентацію, за якою слідує широке обговорення теми. Буває так, що тьюторіали проходять в якості консультацій з написання есе, здачі екзаменів, тощо. Вони також можуть слугувати форумом, де окремі студенти можуть підняти питання стосовно труднощів, з якими вони зіштовхнулися в процесі навчання [3, с. 184].

Тьютори на тьюторіалах застосовують різноманітні методи та форми роботи. Проте класичною формою тьюторства як педагогічної моделі є індивідуальна робота, зокрема індивідуальна бесіда. Бесіда, як один із головних методів тьюторингу, відбувається за коучинговими принципами – на основі відкритих питань. У книзі «Тьюторство для ХХІ століття» С. Вутгон зазначила: «В основі хорошого тьюторства лежить вміння вести ефективний діалог, щоб сформулювати спільні правила взаємодії, створити позитивну атмосферу та продемонструвати бажання демократично брати участь. Це дозволяє чесно та відкрито розмірковувати над прагненнями, мотивацією та прогресом студентів» [24, с. 31]. Вона також виділила «золоті правила» тьюторського діалогу: уникати інструкцій, сприяти критичному мисленню, досліджувати механізми прийняття рішень, підбирати стиль взаємодії, вчити планувати роботу та критично її оцінювати, розмірковувати про поведінку та свої сильні сторони, виховувати самостійність, вивчати стратегії вирішення проблем.

Тьютор повинен майстерно володіти навичками ведення бесіди, подібно до сократівського методу. Метод Сократа – це засіб оцінювання переконань шляхом вивчення суперечностей між їхніми наслідками. Студенти мають навчитися аналізувати різні ідеї навіть якщо вони кидають виклик власним переконанням. Кінцева мета Сократівського методу – змусити підопічних усвідомити свої помилки, зрозуміти, що є добро, а що зло. Тьютор за допомогою питань проводить студентів крізь ритуал

самокритики, руйнуючи їх аргументи [15, с. 78–86]. Таким чином, «павутина питань» розрахована на те, щоб переконати студентів у тому, що їх переконання хибні. «Павутина питань» є почесним принципом тьюторських практик [4, с. 12]. Т. Кун писав: «Щоб бути грамотним, потрібно знати слова, а також брати участь у дискусії, а це означає знати, які тексти важливі, як їх читати та інтерпретувати, і як їх застосовувати у розмові та дії» [17].

Тьютори на тьюторіалах часто розповідають історії з подальшим їх обговоренням. Таким чином відбувається передача знань про моральні цінності та чесноти. Історії впливають на поведінку інакше, ніж моральні міркування або будь-яка моральна абстракція. Більшість людей хочуть бути героями і завжди захоплюються героїчними вчинками. Історії не тільки впливають на моральні, але й на художньо-естетичні почуття. Сам Арістотель вважав, що наслідування є чудовим інструментом для морального навчання і що розуміння краси, яке є естетичним явищем, є необхідним для того, щоб стати добродісною моральною людиною. Тьюторіал базується на тріадній зустрічі тьютора, студента та тексту. Ця «свята тріада» є найважливішим «інгредієнтом» у тьюторських практиках. Таким чином, замість того, щоб студенти чекали на пояснення теми, тьютор залучає їх до критичної оцінки та пошуку відповідей на розглянуті у книжці питання [5].

Письмо є унікальним способом досягнення здатності мислити самостійно. Тож тьютори часто просять студентів написати есе і принести їх на тьюторіал. Такий вид роботи спонукає підопічних до роздумів і вони поступово вчаться мислити критично. Г. Мейр-Хартинг вважає есе вправою для самосвідомості, адже «занурюючись у письмо, ми бачимо віддзеркалення самих себе» [12, с. 6]. Р. Бек [5] переконує, що написання есе дає можливість розкривати метакогнітивні перспективи перед студентами, допомагає тьютору відстежувати хід їх мислення. А. Райан вважає, що студенти не здатні впорядкувати «свої думки, поки не побачать, що написали» [15, с. 79]. Студенти приносять готові есе на тьюторіал та усно мають їх представити. В такому випадку, принаймні на деякий час, студенти функціонують як тьютори: транслюють знання та ставлять питання [4, с. 13]. Написання есе у процесі підготовки англійських студентів використовується для двох цілей: заохочення до самостійного навчання та контроль за ним. Зворотній зв'язок допомагає тьюторам оцінити свою роботу, змінити за необхідності підходи, щоб стати більш ефективними комунікаторами. Написання есе та їх обговорення допомагають «синтезувати та аналізувати джерела та докази, інтерпретувати тексти та пояснювати явища, а також розуміти їх для себе та інших» [22, с. 3].

Тьюторство є важливим компонентом навчальних програм, оскільки надає студентам можливість звертатися за допомогою «індивідуально» або в невеликій групі. Його концепція може змінюватися від закладу до закладу, і воно може бути реалізоване за безліччю моделей. Головна мета тьюторства – сприяти та посилювати загальний розвиток студента як особистості. Таким чином тьютор не тільки допомагає в навчальній роботі, але й стає наставником, другом та зразком для наслідування.

Тьютор стоїть на варті усвідомлення студентами своїх прав та обов'язків бути людьми з великої літери. Особистість тьютора справляє найглибше враження на студента. Тьютори мають уособлювати різні чесноти: доброту, щирість, правдивість,

співчуття та справедливість. Кожен тьютор володіє мистецтвом формування характеру студентів та допомагає студентам набувати і розвивати моральні цінності, корисні звички і навички критичного мислення. Тьютор розуміє фактори, які впливають на поведінку, вибір, стиль життя, здоров'я і добробут людей. Студенти взаємодіють зі своїм тьютором на тьюторіалах і задумуються над такими цінностями, як сім'я, дружба, братерство, мир, тощо. Студенти часто ідеалізують своїх наставників, уважно спостерігаючи за ними, намагаються наслідувати їхню поведінку. Тьютор також реалізує відповідні стратегії щодо моніторингу прогресу, досягнутого студентами щодо набуття позитивних цінностей та несе відповідальність за формування правильної поведінки. Тьютори на тьюторіалах ніколи не нав'язують свою точку зору та прямо не говорять, у що вірити або які цінності важливі і що правильно, а що ні. Натомість вони відходять від традиційних методів морального виховання, які трактуються С. Симоном і Г. Кіршенбаумом як «моралізаторські промивання мізків» [18, с. 18]. Тьютори зушують студентів замислитися над важливими питаннями, які стосуються їхніх симпатій та антипатій, відношення до певних ситуацій, тощо. Так, Р. Бек вбачає головну мету тьюторіалів у розвитку здібності студентів критично мислити, самостійно працювати, розвивати скептичну орієнтацію, набувати гнучкість розуму, демонструвати уяву та творчість, вчитися аргументувати власні думки та формувати правильну самооцінку [4, с. 13–17]. Тьютор одночасно є моральним наставником і моральною моделлю.

Відчуваючи необхідність моральної освіти у закладах вищої освіти для збереження людського в людині, батьки, викладачі, тьютори мають об'єднати зусилля для забезпечення морального виховання у нашому суспільстві. Щоб зробити нашу країну конкурентоспроможною, багатою, щасливою, ми повинні впливати на розум та душу молодого покоління і змусити зрозуміти важливість моральних цінностей для побудови гарного майбутнього. Тьютор через індивідуальний позитивний підхід повинен змусити молодь України усвідомити, що вони – майбутнє держави. Тьютори повинні показати, як брак гуманізму та насолода лише від матеріальних благ небезпечні для розвитку України. Проведення тьюторіалів, що ґрунтуються на пропагуванні моральних цінностей, може сприяти індивідуальному та соціальному добробуту, любові, миру, доброї волі та розуміння.

Гнучкість тьюторської системи дозволила їй вижити. Вона постійно переосмислювалася для того, щоб задовольняти вимоги мінливих умов. Девід Палфрейман, Тед Таппер переконані, що вона і надалі буде «коштовним каменем» Оксбріджа і в тій чи іншій формі вона зберігатиметься у XXI столітті. Стосовно структури, процесу та цілей тьюторства – воно змінювалося, змінюється і продовжуватиме змінюватися [14, с. 122]. Проте тьюторство і надалі сприятиме активному залученню студентів до навчально-виховних процесів. Роль тьютора полягає не в тому, щоб направляти, а орієнтувати, надаючи студентам всю необхідну підтримку та заохочення. Для цього потрібен жорсткий і серйозний план роботи. Бути амбітним, комунікабельним та мати очікування, що виходять за межі загальноприйнятого мінімуму – це положення, яке тьютори повинні проявити у своїх стосунках із студентами. Тьютори повинні розвивати свою ефективність, отримуючи знання з різних напрямків, зокрема з консультування, управління кар'єрою, командної роботи,

посередництва у конфліктах, стилів навчання, щоб забезпечити набір знань та навичок, які дозволять їм адаптувати свою поведінку до типу ситуацій, з якими вони стикаються в процесі роботи.

Мета тьюторських практик – навчити студентів думати незалежно та самоусвідомлено. Різні види діяльності, надмірна кількість читання і письма, прийняття на себе ролі наставника, активна участь у критичних обговореннях, які містять самоаналіз, самозаглиблення, самокорекцію, гнучкість розуму – все це включає тренування самоусвідомлення. Завдяки читанню і дослідженню, письму, обговоренню переформулюванню аргументів, обережно і поступово, тьюторіал за тьюторіалом студенти вчать думати самостійно і, що найважливіше, – діяти за законами моралі.

Отже, сьогодні Україна вступила на шлях модернізації системи вищої освіти. Отже, в якому напрямку повинна йти вища освіта України, і як поліпшити рівень моральної культури студентів? Це питання, на які ми повинні знайти відповіді. Поєднуючи нові виклики, що стоять перед вищою освітою, та нову парадигму, що лежить в основі процесів викладання та навчання, студентам та викладачам доводиться змінювати академічну поведінку, щоб відповідати актуальним вимогам підготовки, викладання та навчання, що пред'являються суспільством ХХІ століття. Вища освіта зобов'язана готувати людей у якості привілейованих агентів соціального прогресу. Студент вже не є пасивним індивідом, але зараз є активним та заповзятливим суб'єктом, відповідальним за свій власний розвиток. Оскільки традиційна система виховання та навчання не здатна в повній мірі задовольнити потреби сучасних студентів, впровадження тьюторства може бути ефективним способом поліпшення системи освіти, забезпечить її вихід на європейський рівень, сприятиме гармонійному всебічному розвитку студентів завдяки суб'єкт-суб'єктній взаємодії і, що найголовніше, моральному вихованню українських студентів у нову епоху. Зміцнення передового досвіду європейських університетів є головною метою всього розвитку вищої освіти, і тому важливо створити умови для такої майстерності. Ми віримо, що майбутні тьюторські практики стануть частиною навчальних програм, а заклади вищої освіти почнуть дивитися на тьюторство як на реальну можливість моделі навчання та морального виховання.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у розробці методичного забезпечення тьюторського супроводу морального виховання студентів в закладах вищої освіти України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамовских Н. В., Казаева Е. А. Тьюторство: история и современность. *Вестник Шадринского государственного педагогического института*. 2013. № 3(19), С. 10–16.
2. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради*. Київ, 2017. № 38–39, ст. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 10.01.2020).
3. Anderson C. Enabling and shaping understanding through tutorials. *The experience of learning*. 1997. № 2. P. 184–197.
4. Beck R. J. Towards a Pedagogy of the Oxford Tutorial. Irvine, CA : University of California, 2007. 26 p.
5. Beck R. The Pedagogy of the Oxford Tutorial. *Tutorial Education: History, Pedagogy, and Evolution* : conference, Lawrence University, Appleton, WI, March 31 – April 1, 2007. URL: <http://www.leejones.tk/teaching/beck.doc> (Retrieved: 13.01.2020).
6. Carrasco V., Lapeña C. La acción tutorial en la Universidad de Alicante. In *Investigar el diseño curricular*:

- redes de docencia en el Espacio Europeo de Educación Superior. Alicante: Universidade de Alicante, 2005. Vol. 2. P. 329–358.
7. Chin T., Rabow J., Estrada J. Tutoring matters: everything you always wanted to know about how to tutor. Philadelphia: Temple University Press, 1999. 240 p.
 8. Curzon Lord Principles and Methods of University Reform. Oxford: OUP, 1909. 220 p.
 9. Delors J. Learning: the treasure within: report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-first Century (highlights), 1996. 266 p.
 10. Earwaker J. Helping and Supporting Students. Rethinking the Issues. Society for Research into Higher Education. London (England): Open University Press, 1992. 153 p.
 11. Mayr-Harting H. Oxford Tutorials. *Tutorial Education: History, Pedagogy, and Evolution*: conference, Lawrence University, Appleton, WI, March 31 – April 1, 2007.
 12. Mayr-Harting H. The Oxford Tutorial. Appleton, Wisconsin: Lawrence University, 2006.
 13. Palfreyman D. The Oxford tutorial: Thanks, you taught me how to think. Oxford: Oxford Centre for Higher Education Policy Studies, 2002. 85 p.
 14. Palfreyman D., Tapper T. Oxford and the Decline of the Collegiate Tradition. London. Portland: Woburn Press, 2000. 225 p.
 15. Rayan D. Perfection in politics and philosophy. *The Oxford Tutorial*. Oxford: Blackwell's, 2001. P. 78–86.
 16. Ryan A. The Oxford Tutorial: History and Myth. *Tutorial Education: History, Pedagogy, and Evolution*: conference. Lawrence University, Appleton, WI, March 31 – April 1, 2007.
 17. Schwarz B., Glassner A. The blind and the paralytic: Supporting argumentation in everyday and scientific issues. *Arguing to learn*. 2003. P. 227–260.
 18. Sydney S., Kirschenbaum H. Readings in Values Clarification. Minneapolis: Winston Press, 1973. 383 p.
 19. University of Oxford. Education and Policy Standards Committee. Revised Learning and Teaching Strategy, 2005–2006. URL: www.admin.ox.ac.uk/epsc/guidance/learntch07.pdf
 20. Weissbourd R. Moral Teachers, Moral Students. *Educational Leadership*. 2003. № 60(6). P. 6–11.
 21. Wheeler S., Birtle J. Society for Research into Higher Education: A Handbook for Personal Tutors. London (England): Open University Press, 1993. 189 p.
 22. Williams G. Socrates in Stellenbosch and Tutorials in Oxford. *Tutorial Education: History, Pedagogy, and Evolution conference*, Lawrence University, Appleton, WI, March 31 – April 1, 2007.
 23. Wootton S. An inductive inquiry into managing tutorial provision in post-compulsory education: Doctoral, Sheffield Hallam University (United Kingdom), 2007.
 24. Wootton S. Personal tutoring for the 21st century. Barnsley: The Further Education Tutorial Network, 2013. 64 p.

REFERENCES

1. Abramovskykh, N. V., Kazaeva, E. A. (2013). Tiutorstvo: ystoriya y sovremennost. *Vestnyk Shadrynskoho hosudarstvennoho pedahohycheskoho ynstytuta*, 3(19), 10–16 [in Russian].
2. Pro osvitu : Zakon Ukrainy vid 5 veresnia 2017 r. № 2145-VIII. (2017). *Vidomosti Verkhovnoi Rady*. Kyiv, № 38–39, st. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].
3. Anderson, C. (1997). Enabling and shaping understanding through tutorials. *The experience of learning*, 2, 184–197 [in English].
4. Beck, R. J. (2007). Towards a Pedagogy of the Oxford Tutorial. Irvine, CA: University of California, 26 [in English].
5. Beck, R. (2007). The Pedagogy of the Oxford Tutorial. *Tutorial Education: History, Pedagogy, and Evolution*: conference, Lawrence University, Appleton, WI, March 31 – April 1. URL: <http://www.leejones.tk/teaching/beck.doc> [in English].
6. Carrasco, V., & Lapeña, C. (2005). La acción tutorial en la Universidad de Alicante. In *Investigar el diseño curricular: redes de docencia en el Espacio Europeo de Educación Superior*, Alicante: Universidade de Alicante, 2, 329–358 [in Spanish].
7. Chin, T., Rabow, J., Estrada, J. (1999). Tutoring matters: everything you always wanted to know about how to tutor. Philadelphia: Temple University Press [in English].
8. Curzon, Lord (1909). Principles and Methods of University Reform. Oxford: OUP [in English].
9. Delors, J. (1996). Learning: the treasure within: report to UNESCO of the International Commission on

- Education for the Twenty-first Century (highlights) [in English].
10. Earwaker, J. (1992). *Helping and Supporting Students. Rethinking the Issues.* Society for Research into Higher Education. London(England): Open University Press [in English].
 11. Mayr-Harting, H. (2007). Oxford Tutorials. *Tutorial Education: History, Pedagogy, and Evolution:* conference, Lawrence University, Appleton, WI, March 31 – April 1 [in English].
 12. Mayr-Harting, H. (2006). *The Oxford Tutorial.* Appleton, Wisconsin: Lawrence University [in English].
 13. Palfreyman, D. (2002). *The Oxford tutorial: Thanks, you taught me how to think.* Oxford: Oxford Centre for Higher Education Policy Studies [in English].
 14. Palfreyman, D., Tapper, T. (2000). *Oxford and the Decline of the Collegiate Tradition.* London. Portland: Woburn Press [in English].
 15. Rayan, D. (2001). Perfection in politics and philosophy. *The Oxford Tutorial.* Oxford: Blackwell's, 78–86 [in English].
 16. Ryan, A. (2007). *The Oxford Tutorial: History and Myth. Tutorial Education: History, Pedagogy, and Evolution :* conference. Lawrence University, Appleton, WI, March 31 – April 1 [in English].
 17. Schwarz, B., Glassner, A. (2003). The blind and the paralytic: Supporting argumentation in everyday and scientific issues. *Arguing to learn, 227–260* [in English].
 18. Sydney, S., Kirschenbaum, H. (1973). *Readings in Values Clarification.* Minneapolis: Winston Press [in English].
 19. University of Oxford (2005). Education and Policy Standards Committee. *Revised Learning and Teaching Strategy, 2005–2006.* URL: www.admin.ox.ac.uk/epsc/guidance/learmtch07.pdf [in English].
 20. Weissbourd, R. (2003). Moral Teachers, Moral Students. *Educational Leadership, 60(6), 6–11* [in English].
 21. Wheeler, S., Birtle, J. (1993). *Society for Research into Higher Education: A Handbook for Personal Tutors.* London (England): Open University Press [in English].
 22. Williams, G. (2007). Socrates in Stellenbosch and Tutorials in Oxford. *Tutorial Education: History, Pedagogy, and Evolution conference,* Lawrence University, Appleton, WI, March 31 – April 1 [in English].
 23. Wootton, S. (2007). *An inductive inquiry into managing tutorial provision in post-compulsory education: Doctoral,* Sheffield Hallam University (United Kingdom) [in English].
 24. Wootton, S. (2013). *Personal tutoring for the 21st century.* Barnsley: The Further Education Tutorial Network [in English].